

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

Debats

CAN BORDOI
AULA PROVENÇA

**Reflexions i propostes
sobre la funció pública
i social de l'escola
concertada en una nova
xarxa educativa catalana**

Aquesta publicació és fruit del treball del seminari “El sector públic i sector privat: una visió de futur de l'escola concertada en un nou entorn social”, organitzat per la Fundació Jaume Bofill a l'Aula Provença entre els mesos de febrer i setembre de 2004.

Coordinadors del seminari: Enric Masllorens, Pepe Menéndez i Lluís Ylla.

Relator: Lluís Ylla.

Edició: Fundació Jaume Bofill
Provença, 324. 08037 Barcelona
Tel. 93 458 87 00
Fax 93 458 87 08
fbofill@fbofill.org
www.fbofill.org

Octubre 2004

Disseny gràfic: Amador Garrell

Impressió: Alta Fulla · Taller
Dipòsit Legal: B. 46.295-2004

Índex

1. Presentació	5
2. Introducció	7
3. Punt de partida	9
4. Principis per al diàleg	12
5. Proposta d'algunes estratègies a endegar	18
6. Terminologia	25
7. Llista de temes i articles utilitzats en els debats	27
8. Llista de participants	28

1. Presentació

Durant diverses sessions del seminari “El sector públic i sector privat: una visió de futur de l'escola concertada en un nou entorn social”, que va organitzar la Fundació Jaume Bofill de febrer a setembre de 2004, un grup de persones hem reflexionat sobre el sistema educatiu català amb un triple objectiu:

- Aprofundir en el desenvolupament de la responsabilitat de l'escola privada concertada de Catalunya en un nou marc de treball, entesa, complixtat i col·laboració amb l'escola pública i les administracions.
- Impulsar (per la via del pensament, la reflexió i el debat), propostes per a la millora de l'ensenyament, la qualitat pedagògica i el servei al país que es pot fer des de l'escola.
- Cercar punts d'encontre i espais de compromís compartit entre l'escola concertada i el sector públic.

Els eixos de debat i reflexió han estat:

- La iniciativa privada en el sector educatiu.
- El sector públic i el sector privat.
- La gestió dels centres.
- El finançament i els recursos.
- Ètiques, espiritualitat, religió, laïcitat.

En el treball compartit hem debatut sobre els eixos anteriors i hem posat damunt la taula algunes de les forteses i febleses del sistema educatiu català, de les escoles de titularitat privada i de titularitat pública. Això ens ha servit de base per a la reflexió, relativitzant per una banda aquestes fortale-

ses i febleses molts cops convertides en tòpics, i constatant també la diversitat de realitats i el caràcter equívoc de tota generalització en aquesta matèria. El document que segueix recull la síntesi del treball dut a terme. Es tracta d'un document de diàleg –no d'un manifest– que vol convidar a l'intercanvi d'opinions i a qualificar i progressar en un debat constructiu que ens ajudi a superar posicions prèvies i respondre a la realitat amb perspectiva de futur.

Inclou uns “principis per al diàleg” i una “proposta d'algunes estratègies a endegar” per progressar vers una millora del sistema educatiu actual des de la perspectiva de l'escola de titularitat privada amb voluntat de servei públic. Reconeixem que queden temes pendents que caldrà seguint debatent i que cal aprofundir en els aspectes associats i derivats a cada principi i estratègia.

Cercant una presentació bàsica no incloem totes les matisacions i aplicacions que, tanmateix, han aparegut en el debat, i que estan implícites en aquest document. Hauran de formar part dels desenvolupaments detallats d'aquests principis i estratègies.

Creiem que tot això és possible si partim del diàleg, fent un esforç per deixar de parlar des de les posicions on molts cops hem quedat fixats. Per bé que la reflexió inicial es pregunta per l'escola privada, bona part dels debats i del que ací s'escriu es refereix al sistema educatiu català en general i en concret a la “xarxa educativa de servei públic i social”.

2. Introducció

La societat catalana ha canviat molt en un breu interval de temps. Vivim un canvi d'època, i no pot resultar estrany que el món educatiu pateixi intensament aquestes transformacions. Dificilment podem parlar d'educació i d'escola avui, sense fer referència i tenir en compte l'abast i les dimensions d'aquests canvis. El factor educatiu s'ha anat considerant com un factor clau en la capacitat d'aprofitar les oportunitats i de reduir els riscos plantejats pels canvis i la flexibilitat laboral i productiva. Això, juntament amb l'increment de la diversitat en la nostra societat, ha generat pressions noves sobre el món educatiu que poden augmentar molt les dinàmiques de segmentació i de desigualtat que fàcilment en poden derivar. Per una altra banda, l'escola ha anat veient com havia d'assumir funcions que abans eren més compartides amb uns altres entorns i persones. Tot plegat fa pensar que estem travessant un moment delicat en l'educació del país, moment que ens podria fer perdre molts dels elements positius que van estar a la base de la refundació democràtica de les nostres institucions i del sistema educatiu públic català ara fa vint-i-cinc anys.

El document que presentem pretén tenir el valor afegit de recuperar aquells valors, des de l'òptica de les escoles que sense tenir la consideració de públiques, pel fet de partir d'iniciatives socials i privades, han compartit i comparteixen els valors d'autonomia individual, d'igualtat i de reconeixement de la diversitat que estan a la base del que entenem que constitueix la cohesió social del nostre país.

Creiem que cal posar per davant el debat de valors i d'objectius del sistema d'ensenyament a Catalunya, des del pluralisme de posicions i situacions, per tal d'evitar que les dinàmiques de canvi social abans esmentades puguin eixamplar encara més les situacions de desigualtat i els perills de segmentació social. No podem partir de consideracions que divideixen el món educa-

tiu a Catalunya en dos sectors separats estrictament pel seu estatut públic o no públic. Aquest seria un esquematisme que ens podria fer perdre aliats en un tema prou significatiu pel país. Hem d'aconseguir que l'objectiu de tenir un sistema educatiu català de qualitat, que treballi per avançar en l'equitat social, que reconegui la diversitat del país i que respecti el seu pluralisme, sigui com més compartit millor.

Entenem, per una altra banda, que ens equivocaríem si plantegéssim els temes de l'espiritualitat i de la vida interior de les persones en clau d'estricta confessionalitat religiosa. És evident que s'han fet molts errors al respecte. Uns negant aparentment que aquests aspectes formin part de la formació de tota persona. D'altres situant el problema en termes de catequesi religiosa estricta. Qualitat educativa i calidesa interior i personal haurien de ser termes compatibles. I la nostra posició reivindica aquest binomi.

La situació actual s'ha anat poblant d'equívocs, malentesos i de situacions que escapaven de les previsions normatives o que no havien estat ben resoltes. Més enllà dels temes centrals i bàsics fins ara esmentats, el nostre document vol també incidir en problemes i situacions de caràcter més operatiu, però no pas per això menys importants. No som els portaveus d'una patronal del sector educatiu. No estem interessats a defensar posicions de mercat. Estem interessats en educació i en valors. Però és evident que el dia a dia ens porta problemes d'organització, de finançament, de drets i de responsabilitats concretes, que s'han de poder discutir i tractar de resoldre per continuar garantint precisament el compromís comú amb una educació de qualitat i que treballi per la cohesió social.

El document que segueix recull la síntesi del treball dut a terme. "Es tracta d'un document de diàleg que vol convidar a l'intercanvi d'opinions i a qualificar i progressar en un debat constructiu que ens ajudi a superar posicions prèvies i respondre a la realitat amb perspectiva de futur."

JOAN SUBIRATS

3. Punt de partida

Tots som conscients de la significació creixent de l'educació a la nostra societat. Molts són els factors que han fet augmentar la preocupació social pel sistema educatiu. Si educació, democràcia i igualtat sempre han estat lligats, en els moments actuals els perills de segmentació i manca de cohesió social són més evidents i fan que sigui important tornar a debatre el futur educatiu del país i promoure les bases d'un nou compromís que afavoreixi la cohesió i inclusió social. Tot i que l'educació va més enllà del que és l'escola, tots sabem que el sistema escolar de Catalunya continua tenint un paper central en el futur educatiu del país. I si parlem d'escoles a Catalunya, parlem de pluralisme i diversitat.

L'escola privada té una llarga tradició a casa nostra i ha fet contribucions qualificades al servei educatiu del nostre país. El paper d'aquesta escola ha variat molt des de les antigues escoles de les institucions religioses i escoles parroquials dels segles passats, quan hi havia una oferta pública de l'Estat deficient o inexistent, passant per les escoles privades vinculades de maneres diferents a l'Escola Nova i moviments de renovació pedagògica de començaments del segle xx, els ateneus, les "escoles de resistència" que van conrear una identitat catalana pròpia en el període franquista, fins arribar a l'actual període democràtic on la majoria d'aquestes escoles van acollir-se als concerts educatius. En aquest recorregut, cal esmentar també aquelles escoles privades que van optar per integrar-se en el sistema de titularitat pública (CEPEC), les iniciatives i experiències de millora de l'educació realitzades dins del sector públic, també durant l'època franquista i des de la recuperació de la democràcia, quan es van fer esforços valuosos per part de col·lectius de mestres i professorat que van treballar per aconseguir una escola de qualitat i amb identitat pròpia. En conjunt, la història de l'escola a Catalunya mostra una gran diversitat d'experiències pedagògiques molt va-

luoses i, el que considerem més important, un interès i una preocupació constants per la seva millora contínua i per servir eficaçment a l'educació dels infants i joves del país. Aquesta història és, en definitiva, una mostra del pluralisme i la vitalitat de la societat catalana.

La recuperació democràtica va crear un nou entorn educatiu per al país que, amb la regeneració de les seves institucions, va propiciar també un progrés del sistema educatiu català, entre altres raons per l'impuls de l'escolarització pública i gratuïta de qualitat. Dins d'aquest procés, l'escola privada concertada ha tingut també un paper rellevant i ha suposat una iniciativa valorada per molts pares i mares per a l'educació dels seus fills. Diversos moviments d'ensenyants, associacions, universitats, etc., han envigorit, qualificat i transformat progressivament el sistema educatiu inadequat del passat, malgrat la convulsió que han suposat per al propi sistema els canvis continus en el marc legislatiu que s'han donat en els darrers 25 anys.

El vigor i la força de les experiències educatives d'iniciativa privada o social d'arreu de Catalunya va generar que, en aquest procés de construcció d'un sistema educatiu català públic, universal i gratuït, la presència de centres concertats fos molt important en quantitat i qualitat respecte d'altres comunitats autònomes. No es pot negar que el risc de dualització del sistema ha estat gran, alimentat en part per la pugna per uns recursos massa escassos i en part per concepcions diferents sobre el model de sistema educatiu. Una dualització que sovint s'ha volgut agreujar mitjançant un suposat enfrontament públic-privat que no compartim i que no beneficia gens al conjunt del país. És per això que amb la transició democràtica assolida, amb els ulls posats en la nova i complicada realitat del segle XXI, considerem convenient aprofundir en les fortaleses d'aquest espai educatiu i plural, superant o reduint contradiccions i dificultats. La complexitat dels nous reptes que es plantegen a la nostra societat, molts d'ells abocats sobre l'escola, demanen més que mai diàleg i col·laboració per tal d'aprofitar la força i experiència de tots. No tenim cap dubte sobre la necessitat d'aprofundir i progressar en l'encaix de l'escola concertada en el conjunt del sistema educatiu català en què estem i cap al qual anem. Ens mou un doble interès: aprofitar l'important actiu i el bagatge educatiu que aquestes escoles representen i, alhora, facilitar un marc estable i de consens que permeti a aquests centres desenvolupar la seva vocació de servei a l'educació i al sistema educatiu del país. Allò

que volem abordar no són només les qüestions logístiques, administratives, de finançament, etc. sinó també, i sobretot, la reflexió sobre quin és el model d'escola que necessita el país i quina la funció social que li correspon dins d'una xarxa de corresponsabilitat i cooperació.

4. Principis per al diàleg

L'impuls d'un servei educatiu públic i social creiem que ha d'implicar i comprometre tant els centres de titularitat pública com els centres concertats de titularitat privada. En el benentès que encara no s'ha assolit aquest nivell i compromís en el sistema educatiu de Catalunya, a les portes d'un nou segle marcat per grans reptes socials, proposem tot seguit 10 principis per al diàleg que haurien de permetre la integració dels centres concertats en la construcció d'una nova escola veritablement pública i social per a Catalunya.

1. Cal assumir i reconèixer la història i la realitat educativa del país de la qual som hereus, amb les seves forteses, insuficiències, encerts i contradiccions

La situació actual d'escoles de doble titularitat, pública i privada, és una realitat especialment singular a Catalunya. La implicació positiva de la iniciativa privada en la *res pública*, més enllà de qualsevol consideració del paper de subsidiària, la contemplem més com una oportunitat que com un problema, per respondre a les necessitats i els reptes educatius del nostre país. El futur de l'educació del país no s'entén sense el degut aprofitament i la deguda capitalització dels centres concertats actuals i la tradició de pluralisme educatiu que representen.

2. S'ha de garantir el diàleg amb tots els agents i vetllar per assolir un pacte educatiu de consens que asseguri la necessària estabilitat del sistema educatiu

Cal vetllar per la necessitat d'aconseguir un pacte educatiu que garanteixi equitat i doni estabilitat al sistema educatiu. Promoure l'acció col·lectiva per

millorar l'ensenyament és ja una necessitat ineludible i esdevé gairebé una exigència educativa davant dels reptes socials que entre tots hem d'ajudar a resoldre. Les dificultats que es presenten i es puguin presentar en la conciliació i integració definitiva dels centres en un projecte de sistema educatiu públic, social i de qualitat, requereixen actituds de diàleg i coresponsabilitat per part de tots els interlocutors i agents afectats.

3. El sistema educatiu de Catalunya hauria de ser un sistema en xarxa, teixida des de la coresponsabilitat i la cooperació de tots els seus agents i institucions, independentment del tipus de titularitat

El sistema educatiu de Catalunya hauria de ser un veritable sistema en xarxa. Aquesta xarxa es construeix des de, i ha de propiciar, la col·laboració i la creació de sinergies entre les institucions educatives, amb independència de la titularitat, en base al territori o a projectes educatius que suposin una millora per al conjunt del sistema i un compromís per afavorir la cohesió i inclusió social. En aquest sentit, l'escola de titularitat privada que s'integra en la xarxa educativa de servei públic i social de Catalunya ha de formar part a efectes financers i de planificació –i per tant també de suport, seguiment i control– amb caràcter d'igualtat amb l'escola de titularitat pública.

4. L'escola, com a institució educativa, pública i social, s'ha de comprometre cada vegada més amb el seu entorn proper contribuint al veritable desenvolupament de la comunitat

Es dona una acció educativa important més enllà de l'aula. S'ha de desenvolupar l'acció dels centres en els espais i el temps extracurriculars i en l'articulació del centre (educadors, alumnat) amb l'entorn de l'escola: amb la família, les associacions de mares i pares, el barri, altres entitats socioeducatives, etc. integrant, per tant, diferents actors amb diferents nivells de pertinença. A la vegada és important que la difusió de la realitat del sistema educatiu català per part dels mitjans de comunicació contribueixi a la dignificació del treball educatiu i a reforçar els objectius de l'educació. La inserció de

la cultura escolar en un espai cultural ampli que impliqui el context immediat dels alumnes (amics, família, entorn, comunitat...) ha de ser una font d'enriquiment mutu escola-societat.

5. Les escoles de la xarxa educativa de servei públic han de caracteritzar-se per un compromís ferm i inequívoc en l'educació cívica i moral de tots els infants i joves

Les escoles de la xarxa educativa de servei públic eduquen en valors i en la ciutadania, compartint totes elles el plantejament de mínims morals i el treball conjunt. L'escola és un espai moral i cívic privilegiat per treballar per a la inclusió social, la responsabilitat, la participació social, la implicació en la vida cívica, la dimensió ètica i cognitiva en tant que treballa per la cultura, la informació, el coneixement i l'experiència. Es dona una separació entre l'educació moral, la cultura religiosa (fet religiós) i la formació religiosa. Entre elles hi ha vincles però no són intercanviables. Cada una no substitueix l'altra i precisen d'espais diferents.

6. L'existència de centres amb diferents projectes educatius i titularitats és valuosa i enriquidora en la mesura que es complementa la pluralitat de l'oferta amb la qualitat de tots els centres

La possibilitat d'escollir centre i la voluntat d'optar per un projecte educatiu suposen, tant per les famílies que desitgen una escola de titularitat privada com per les que la desitgen de titularitat pública, una riquesa i un patrimoni de pluralisme que cal defensar. Cal treballar perquè això sigui possible dins del conjunt de centres que formen la xarxa educativa de servei públic i social, assegurant una veritable pluralitat dins dels comuns denominadors d'un sistema educatiu públic de qualitat. Aquesta possibilitat s'ha de jugar amb les necessitats socials i de planificació detectades pels poders públics. A la vegada que és necessària la col·laboració entre els centres també es considera que certs nivells de competitivitat entre els centres, des de la igualtat de condicions, són positius en tant que estimulen la millora del servei educatiu del país.

7. El servei educatiu públic i social ha de garantir una educació gratuïta i de qualitat per a tothom i s'ha de basar en un sistema de finançament suficient i equitatiu per a tots els centres

La gratuïtat és un concepte econòmic però també ètic i social. El servei educatiu públic i social ha de garantir una educació gratuïta i de qualitat per a tothom. Això vol dir que, en allò que estableixi el currículum, l'educació és gratuïta a tots els efectes. Només en els serveis i àmbits complementaris als mínims que es vagin considerant com obligatoris l'escola pot demanar la contribució dels pares i mares per satisfer-ne els costos. Caldrà acordar la suficiència o no d'aquests mínims.

En qualsevol cas, el finançament del sistema educatiu per part de l'Administració s'ha de basar en un estudi complet del cost real de la plaça escolar de manera que s'asseguri la gratuïtat real de l'educació amb independència de la titularitat. Aquest cost no és únic sinó que ha de contemplar la diversitat de situacions socials i territorials que es plantegen en els diversos centres. Els centres, amb independència de la seva titularitat, han d'afrontar situacions especials i peculiars que precisen disposar d'excedents econòmics que permetin el fons de maniobra necessari per assegurar raonablement el seu futur.

8. Una construcció en xarxa que integri tots els centres en un mateix projecte de qualitat precisa també d'una gestió més descentralitzada i eficaç

Es precís reconèixer el principi d'autonomia en la gestió de cada projecte o centre, reforçant la funció i competència dels gestors educatius (direcció, equips directius, etc.). Aquest reconeixement ha d'anar acompanyat de la corresponent regulació de l'autonomia econòmica i financera dels centres que permeti la resposta a les necessitats complementàries d'acord als projectes de centre. Impulsar un renovat concepte de gestió escolar demana també desenvolupar al màxim la formació dels professionals en tasques de gestió i administració.

La gestió dels recursos humans i la carrera professional s'han d'incorporar de manera prioritària en l'acció educativa. És important desenvolupar els

diversos sistemes d'incorporació i selecció de personal que permetin desenvolupar més efectivament l'equip humà dels centres d'ensenyament. En aquest sentit cal revisar els plans de formació inicial i les modalitats de formació contínua de manera que responguin millor als objectius i les necessitats dels centres.

La gestió que dugui a terme l'Administració educativa també ha de guanyar en eficàcia, agilitat i proximitat amb els gestors i professionals que treballen en els centres, en correspondència amb els principis expressats.

9. La integració de tots els centres de diferents titularitats en un sistema en xarxa suposa també una planificació única, comuna, basada en les necessitats del territori i del país

El sistema educatiu de Catalunya requereix d'una planificació educativa que garanteixi un educació de qualitat per a tothom, sense detriment dels valors d'inclusió i integració de tots els alumnes, i que representi i respecti l'equitat de servei per a tots els ciutadans i ciutadanes que s'escolaritzen dins de la xarxa pública. Les dificultats que es presentin en la conciliació dels factors esmentats afecten tant els centres concertats com els centres públics i, entre altres raons, tenen molta relació amb el mapa escolar i les característiques socioculturals i demogràfiques de cada entorn. És precís, com s'ha insistit en el segon principi, treballar des d'una concepció coresponsable del servei educatiu de la xarxa educativa de servei públic i social de Catalunya.

10. És responsabilitat dels poders públics la planificació, el control i l'avaluació de la xarxa educativa de servei públic

És responsabilitat dels poders públics la planificació, el control i l'avaluació de la xarxa educativa de servei públic. Tenim necessitat de disposar d'un sistema educatiu potent, de qualitat, innovador, planificat en funció d'objectius i necessitats reals. S'haurien de buscar fórmules que aportin major eficiència respecte a la situació actual en la qual l'Administració pública té les responsabilitats anteriors i alhora és titular d'una part dels centres de la xarxa. Entenem que la funció gestora de l'Administració, referida als centres concertats integrats en la nova xarxa educativa de servei públic

blic i social però també als centres públics que en formen part, no ha de ser homogeneïtzadora. Cal respectar i impulsar el desenvolupament de cada centre segons la seva identitat-especificitat i el seu projecte, en funció de les demandes socials que atén i les seves necessitats, independentment de la titularitat, mitjançant noves fórmules que superin els entrebancs actuals per tal que l'organització educativa de cada centre millori la seva qualitat i el seu servei.

5. Proposta d'algunes estratègies a endegar

Les estratègies i accions ací incloses es fan des de la perspectiva de l'escola de titularitat privada que vol formar part de la xarxa educativa de servei públic i social, i es corresponen amb l'objectiu i temes treballats en els debats. No es tracta d'estratègies per a totes les escoles, la qual cosa demanaria una anàlisi més àmplia, tot i que segurament bona part de les propostes poden ser objecte d'aprofundiment i de debat en tots els centres sense fer distincions de titularitats. No entrem tampoc en temes sectorials molt importants, que considerem que caldria tractar posteriorment i amb tota profunditat, com el suport als educadors i la formació permanent, la immigració, el fracàs escolar, la innovació pedagògica o d'altres.

1. Impulsar la construcció d'un sistema educatiu català estable i de qualitat mitjançant l'impuls d'una veritable xarxa d'institucions i agents integrats des de la coresponsabilitat i la igualtat

Per xarxa entenem la coordinació dels centres i serveis educatius que, sense distinció de la seva titularitat, assumeixen l'exercici del servei educatiu de Catalunya, d'acord als criteris, planificació i control de l'Administració.

Aquesta no és la realitat actual del sistema educatiu, per més que sovint s'emprí el terme xarxa per expressar l'actual distribució territorial dels centres. La cooperació més que la competència, i el compromís comú per una educació pública i social ha de ser el motor de la nova estructura en xarxa. Algunes accions en aquesta direcció podrien ser:

- Impulsar una llei de l'educació a Catalunya que defineixi mitjançant un ampli debat el model d'escola pública i social que volem per a la nova soci-

etat catalana del segle XXI. Quines finalitats i objectius? (instructiva, educativa, formativa,...), quin tipus de ciutadà?, quin tipus de serveis?, quines relacions amb la comunitat i amb altres recursos educatius?, quins serveis mínims s'han d'oferir?,... Introduir, en la definició del model, altres elements més enllà dels de públic i privat; posar més atenció en la qualitat de l'educació, el servei, la coresponsabilitat i el compromís amb la realitat social, els idearis i el propi projecte de centre; i actualitzar la forma d'ensenyar i la seva metodologia d'acord amb el nou rol del professorat. Aquesta llei hauria també de contemplar el repte de l'aprenentatge al llarg de tota la vida i les possibilitats de fer-lo en connexió amb els centres educatius.

- Renovar la formació del professorat tant en els nivells de formació inicial com contínua, per tal de permetre un veritable desenvolupament professional d'acord amb les noves necessitats socials i educatives.
- Debate i reflexionar possibles accions sobre el nou perfil de l'educador per impulsar la convivència, la participació i el civisme.
- Dur a terme una planificació única de forma integral que contempli en pla d'igualtat totes les institucions de la xarxa educativa de servei públic i social.
- Reeducar la demanda i treballar el sentit del propi espai en la coresponsabilitat dels centres.
- Desenvolupar l'articulació i la col·laboració dels centres de titularitats diferents de la xarxa educativa que treballin en una mateixa realitat social i territorial.
- Establir un pacte educatiu que impliqui no només els agents educatius tradicionals, sinó també els altres agents exteriors, com poden ser entitats socials, investigadors, economistes, empresaris, que incitin el replantejament del sistema.

2. Apropar l'escola a l'entorn per tal de donar resposta a les necessitats concretes d'un territori de forma àmplia i afavorint un veritable desenvolupament comunitari

En la societat en què vivim, amb l'emergència de múltiples ofertes i l'omnipresència de les tecnologies de la informació i la comunicació, sembla que la funció educativa de l'escola en termes relatius disminueix. Alhora, però, la

societat aboca sobre l'escola un munt d'expectatives i necessitats noves, no ateses ni resoltes en altres àmbits o instàncies socials. Cal recuperar i, si és precís, reinventar la funció educativa i social de l'escola. Per fer-ho, necessàriament, s'ha d'obrir al seu entorn i teixir la seva acció amb altres agents socials que també tenen incidència i responsabilitat educativa. L'escola es pot entendre així com una institució educativa compromesa amb la formació dels seus alumnes, que garanteix la igualtat d'oportunitats, però també compromesa amb el desenvolupament de la comunitat humana en la qual s'inscriu.

Les escoles que integren la xarxa educativa de funció pública i social, independentment de la seva titularitat, han d'estar caracteritzades per optar clarament per un model que s'allunya de les propostes mercantilistes i neoliberals, i que es compromet en la defensa i construcció de la comunitat tot impulsant el seu aprenentatge continu. Proposem idees com:

- Identificar, planificar i desenvolupar projectes d'intervenció educativa contextualitzats en el territori, que coresponsabilitzin aquells agents que afecten la realitat educativa. Concretar objectius compartits entre l'escola, els poders públics, l'alumnat i les seves famílies.
- Difondre la realitat de l'escola a través dels mitjans de comunicació. Procurar participar en els mitjans de comunicació sempre que en siguem protagonistes per tal de donar objectivitat i fer créixer la consideració social de la tasca d'educar, de les escoles i de qui ho fa possible.

3. Modernitzar els sistemes de gestió dels centres i del sistema educatiu per aconseguir més eficàcia i eficiència en els recursos existents

La gestió és una dimensió clau d'organització i de suport de l'acció docent. Hem de tendir a separar el concepte de planificació (què cal) del de gestió i administració (qui ho ha de dur a terme) i fer-ne un seguiment positiu.

Pel que fa a les persones que treballen en el sistema educatiu es precís avançar vers un equip humà estable, motivat i implicat en la gestió del centre en funció de les seves capacitats, amb nivells de responsabilitat diferents i retribució asimètrica. Això vol dir aprofundir en la definició de drets i

deures, desenvolupar polítiques d'incorporació al sistema educatiu, de formació, de desenvolupament professional i de clima laboral.

Algunes accions a dur a terme són:

- Desenvolupar la planificació, la regulació, el finançament i el control públics de l'educació com a bé públic.
- Redissenyar les condicions de gestió per disposar d'una escola eficaç.
- Desenvolupar la pròpia organització per millorar-ne el funcionament tot establint objectius concrets.
 - Elaborar plans de viabilitat de projectes.
 - Externalitzar una part de la gestió dels centres (evidentment no la gestió pedagògica) segons les necessitats de la comunitat educativa i social.
 - Cercar i utilitzar l'assessorament extern sempre que sigui necessari i amb la màxima normalitat possible.
 - Avaluar els objectius i el rendiment tenint sempre present la realitat de cada centre.
 - Fer auditories externes per a la màxima transparència tant en la planificació com en la gestió dels centres. Valorar-ne els resultats i extreure'n conseqüències i accions de millora o canvi.
 - Desenvolupar el concepte i la pràctica de l'autonomia dels equips directius, de la seva autoritat i la seva responsabilitat.
 - Desenvolupar sistemes de control, avaluació i revisió.
 - Analitzar i reorientar la política de personal del sistema educatiu per tal d'adaptar-lo a un nou model educatiu.
 - Afavorir un sistema de selecció del personal que connecti amb el projecte educatiu de cada centre i amb paràmetres clars, equitatius i consensuats.
 - Analitzar i reorientar la política laboral (i condicions) del model públic (i, per extensió, del model privat concertat).
 - Avaluar de forma continuada la formació del professorat, investigant la pròpia acció i la cerca de solucions per adaptar-se als canvis.
 - Plantejar una pedagogia de canvis de gestió en matèria de recursos humans amb els diferents actors del sistema: associacions, sindicats, etc.

4. Impulsar l'escola com a espai cívic i moral de referència, compromesa amb l'equitat i la ciutadania

En un món que esdevé plural, complex i en una societat que considera la convivència i el civisme com un valor de primer ordre, l'escola sobresurt com un espai privilegiat de construcció de l'estructura cívica i moral de les persones. Aquest rol s'ha d'acompanyar amb el desenvolupament dels criteris i eines per dur a terme aquesta funció. Algunes accions a fer poden ser:

- Definir quines són les ètiques de mínims o dinatismes morals compartits (moral comuna i compartida) des de l'escola en tant que aquesta contribueix a la construcció de la societat civil multicultural i globalitzadora, que ha de ser vàlida per a tothom.
- Reflexionar sobre la possibilitat d'afrontar aquesta moral comuna i compartida com a hipòtesi de treball, per tal que puguem definir intencions i objectius per a la convivència.
- Definir en quins àmbits específics de l'espai escolar s'exigeixen els "mínims compartits" i com potenciar els màxims ideals.
- Aprofundir en el dilema del treball de la dimensió moral des d'espais explícits i de manera transversal, i establir els objectius curriculars mínims a assolir en l'educació en valors i els temps i recursos.
- Aprofundir sobre la matèria "cultura religiosa" i la seva dinàmica: transversal o com matèria explícita.
- Debatre la incorporació de l'espai d'espiritualitat fora de la confessionalitat (a l'escola o en el currículum escolar).
- Desenvolupar la funció tutorial, el seu funcionament (tutories grupals, individuals, itineraris tutorial), la funció i el reconeixement dels tutors i tutores, i la necessitat de recursos.
- Establir la formació de tutors i tutores i de les persones adequades per al treball sobre el civisme i la moral.

5. Aconseguir el finançament suficient que precisa un sistema educatiu de qualitat gratuït tot garantint la redistribució equitativa dels recursos en funció de les diferents realitats educatives

Hi ha una correlació alta entre la inversió educativa i la qualitat del sistema educatiu. En el cas de Catalunya ens trobem en una de les inversions públiques, en percentatge del PIB, més baixes d'Espanya, i en una inversió privada de les més altes. Atendre als reptes educatius en l'etapa democràtica actual, demana incrementar significativament la inversió pública en educació i desenvolupar tot el sistema de finançament, seguiment i control dels fons públics.

Algunes accions d'aquesta estratègia podrien ser:

- Fer un estudi exhaustiu i detallat del cost de la plaça escolar que incorpori: el cost laboral del personal d'administració i serveis, les despeses de funcionament, el cost de les amortitzacions i les despeses financeres; el salari real, hores lectives dels treballadors i la composició de les plantilles, en tant que incideixen directament en els costos; la inversió en instal·lacions i equipaments escolars; l'anàlisi interna de costos actualitzada.
- Fomentar la regularització i el finançament dels centres amb clara implicació en les funcions públiques i socials, determinant les condicions i el cost i tipus de finançament per a la gratuïtat dels centres concertats.
- Afavorir la transferència de la gestió dels recursos als equips directius de l'escola pública.
- Incorporar el cost laboral del personal d'administració i serveis, i el cost de les amortitzacions i les despeses financeres en les despeses de funcionament.
- Incrementar la funció redistributiva i reequilibradora dels recursos, centre per centre, amb independència de la titularitat, per assegurar la gratuïtat i l'equitat de l'ensenyament.
- Definir els marges de gestió en l'escola pública i la concertada.
- Desenvolupar els àmbits de finançament extern (patrocini, mecenatge) per al desenvolupament d'activitats complementàries i millores (per exemple equipaments) en els centres de la xarxa d'escoles (públiques i privades).

- Desenvolupar els sistemes de control que assegurin la transparència i l'acompliment dels compromisos i la garantia en la destinació dels fons públics (amortitzacions, inversions, etc.).
- Desenvolupar les modalitats i condicions per tenir dret al concert i establir-ne els criteris d'adjudicació i les responsabilitats i atribucions.

6. Terminologia

A efectes de cercar una comprensió el màxim d'unívoca d'aquest document, a continuació us afegim la nostra definició d'alguns termes utilitzats:

Escola privada

És l'escola, el titular de la qual és una persona o institució diferent d'una administració pública, que té un ideari i un caràcter propis, i que proposa un projecte educatiu en el marc del sistema oficial d'ensenyament. Compta amb l'autorització d'obertura i de funcionament d'acord als requisits que indiquen els poders públics per ser reconeguda com a tal, constant així en els registres corresponents.

Escola privada de servei públic i social

Una escola de titularitat privada és de servei públic i social si té la voluntat de servei a la comunitat, si el seu objectiu no és el lucre i si compleix els criteris de "servei públic i social" que dictamina l'Administració educativa. Es tracta d'escoles que opten per oferir el servei educatiu gratuït i obert a tothom, que assumeixen una coresponsabilitat en la satisfacció de les necessitats i els reptes educatius del país. Els poders públics planifiquen l'execució de les seves polítiques educatives tenint en compte aquestes escoles amb un caràcter d'igualtat amb les escoles de la seva titularitat (sense considerar-les, per tant, com escoles simplement subsidiàries).

Iniciativa social

Sovint s'usa aquest terme per indicar les escoles privades concertades. Tanmateix el terme és equívoc, ja que el concepte iniciativa social s'aplica a situacions diferents a les que han propiciat la creació d'escoles privades. Entenem com *iniciativa social* la iniciativa privada d'interès públic i social.

Gratuïtat

La xarxa educativa de servei públic i social garanteix la gratuïtat dels ensenyaments i activitats que així vinguin determinats per la normativa vigent.

Xarxa educativa de servei públic i social

Està constituïda per les escoles de les quals és titular una administració pública i per les escoles de titularitat privada que opten per ser escoles de servei públic. La xarxa educativa de servei públic i social, a més dels encàrrecs que li assigna la legislació, té entre els seus objectius bàsics:

- la millora de la qualitat de l'ensenyament i la innovació pedagògica,
- la construcció de la ciutadania,
- la igualtat d'oportunitats per a tots els infants i joves,
- l'assoliment de la necessària cohesió social, i
- l'arrelament a l'entorn i la coresponsabilitat educativa del país.

No parlem, doncs, de xarxa única ni d'una uniformització o indiferenciació d'escoles, sinó d'escoles *en xarxa* independentment de la seva titularitat, que forneixen un servei públic i social per al país des d'un pla d'igualtat i cooperació.

7. Llista de temes i articles utilitzats en els debats

Iniciativa privada en el sector educatiu:

MICHEL, Alain. "6 escenaris sobre l'escola", a *Societat civil i educació*, revista de la Coordinadora Catalana de Fundacions, núm. 29, març de 2002. Alain Michel és inspector general del Ministeri d'Educació Nacional Francès.

Sector públic i sector privat:

SUBIRATS, Joan. "Lo importante y lo accesorio. La escuela pública a debate", a *Cuadernos de pedagogía*, núm. 263, p. 73-77, 1997.

La gestió dels centres:

ANTÚNEZ, Serafí. *La gestió dels centres escolars: algunes evidències i nous reptes*, Article elaborat per als debats. Es pot consultar al web de la Fundació Jaume Bofill (www.fbofill.org).

Finançament i recursos:

PECANINS, Ramon. *Algunes reflexions sobre l'escola i el seu finançament*. Article elaborat per als debats. Es pot consultar al web de la Fundació Jaume Bofill (www.fbofill.org).

Ètiques, espiritualitat, religió, laïcitat:

PUIG ROVIRA, Josep M. *Notes per a un debat sobre el lloc de l'educació moral i cívica a l'escola*. Article elaborat per als debats. Es pot consultar al web de la Fundació Jaume Bofill (www.fbofill.org).

8. Llista de participants

En el seminari van participar a títol personal:

Joan Carles Berrocal, director del Centre Educatiu Projecte.

Mercè Chacón, coordinadora de l'Àrea d'Educació de la Fundació Jaume Bofill.

Mariona Escobar, directora tècnica del Consorci d'Educació de Barcelona.

Ramon Francolí, secretari general de l'Escola Pia de Catalunya.

Ignacio García de la Barrera, director adjunt de Planificació Educativa de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona.

Jordi Longàs, professor de la Universitat Ramon Llull.

Miquel Martínez, director de l'ICE de la Universitat de Barcelona.

Enric Masllorens, director general de la Institució Cultural del CIC.

Carles Mata, president d'AXIA (Associació de Directius de Primària i Secundària dels Centres Públics de Catalunya).

Pepe Menéndez, director general de la Fundació Joan XXIII.

Ricard Pol, director de l'escola Betània Patmos.

Ramon Rial, membre de l'equip d'educació Vedruna de la província de Barcelona.

Neus Sanmartí, directora de l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Miquel Tallada, responsable de l'escola Salesiana de Catalunya.

Carme Turró, secretària del Consell Escolar Municipal Barcelona.

Lluís Ylla, director adjunt a la Fundació Jesuïtes Educació.

Debats

1. **Consells ciutadans a Catalunya: experiències, balanç i propostes.** Ismael Blanco. Maig 2003, 51 p.
2. **Norma i transgressió. Família. Religiositat i/o espiritualitat.** Ricard Ruiz (relator). Setembre 2003, 67 p.
3. **La immigració a debat: Diversitat i ordenament jurídic.** Michael Donaldson (relator). Febrer 2004, 50 p.
4. **La immigració a debat: Diversitat i participació.** Roser Solà-Morales (relatora). Febrer 2004, 70 p.
5. **La immigració a debat: Diversitat i mitjans de comunicació.** Janeth González (relatora). Abril 2004, 42 p.
6. **El cos i la ment. La creativitat. Les veus de l'altre.** Ricard Ruiz (relator). Maig 2004, 59 p.
7. **Reflexions i propostes sobre la funció pública i social de l'escola concertada en una nova xarxa educativa catalana.** Lluís Ylla (relator). Octubre 2004, 28 p.

Etapa anterior

1. **Els mestres, agents del model d'escola.** M. Rúbies, P. Darder, J. Cots. 1989, 43 p.
2. **Ciutat i habitatge: perspectives per als anys 90.** L. Cantalops, J. A. Solans, M. Ribas Piera, 1989, 56 p.
3. **El metge davant l'atenció sanitària.** N. Acarín, A. Segura, A. Salgado. 1989, 27 p.
4. **Els Jocs Olímpics: per què i per a qui?** J. M. Huertas Clavería, J. Cruz, R. Alquézar. 1989, 41 p.
5. **Les televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya.** J. M. Forn, J. Gifreu, M. Reixach. 1990, 29 p.
6. **Els treballadors africans a Catalunya, aspectes socials i culturals.** T. Losada, N. Sastre, J. Soler. 1990, 43 p.
7. **És possible una defensa no ofensiva d'Espanya? Es pot defensar un país pacifista?** L. M. de Puig, V. Fisas, J. Porta. 1990, 30 p.
8. **Sindicats i concertació després de la vaga general.** S. Carrasco, S. Aguilar, J. Roca, F. Pindado. 1990, 61 p.

9. **Enquestes d'opinió: entre la informació i la manipulació.** E. Bonet, J. Estruch, J. Porta. 1991, 29 p.
10. **Alternatives per a un funcionament més eficaç de l'administració de justícia.** J. Roig, J. L. Jori, J. M. Gasch. 1991, 37 p.
11. **Àudio-visuals arreu. I a l'escola?** P. Ribera, A. Bartolomé, J. Ferrés. 1991, 40 p.
12. **Els reptes de l'associacionisme.** M. Ferrés, P. Martínez, F. Pindado. 1991, 40 p.
13. **Multiculturalitat a les escoles.** R. Cañadell, D. Juliano, J. Pérez, M. Pujol. 1992, 42 p.
14. **Què se'n fa, dels llibres?** S. Fàbregues, E. Teixidor, J. Terribas, M. Reixach. 1992, 35 p.
15. **El descrèdit de la política.** S. Cardús, L. Hernández, J. Subirats, J. Porta. 1992, 61 p.
16. **La Justícia de Menors, una justícia menor?** C. González, J. Funes, L. Ventosa, F. Pindado. 1992, 50 p.
17. **Unió Europea, cultura i cultures a Europa.** L. V. Aracil. 1993, 26 p.
18. **El canvi global en el medi ambient des de la dimensió personal i social. Què cal fer i com?** M. Ludevid, P. Pous. 1993, 44 p.
19. **Mercat de treball, ocupació i competitivitat empresarial.** J. M. Gasch, J. Roca, A. Contijoch. 1993, 40 p.
20. **L'orientació professional inicial: de la LOGSE a la seva aplicació.** M. Inglès, S. Auberni, J. A. Blasco. 1994, 36 p.
21. **Cinema i llengua a Catalunya.** G. Planella, J. Romaguera, P. I. Fages. 1994. 40 p.
22. **Experiències d'educació en els valors amb adolescents.** R. Grasa, R. Batlle, J. Cela. 1994, 58 p.
23. **Èxit i fracàs escolar en temps de reforma.** J. Casal, O. Homs, J. Trilla. 1995, 58 p.
24. **ONG per al Tercer Món. Quina solidaritat? Quina coordinació?** I. de Senillosa, G. Serra i J. Soler. 1995, 63 p.
25. **El futur de la TV pública.** J. Ferrús, J. M. Tresserras, I. Tubella. 1996, 50 p.
26. **Moviment veïnal: reptes de futur.** J. M. Huertas, R. de Cáceres, A. Naya. 1997, 44 p.
27. **Les tendències de l'evolució de la sanitat a Catalunya.** O. Ramis, G. López Casasnovas, Ll. Monset. 1997, 59 p.
28. **Activitat econòmica i normalització lingüística.** M. Reixach, M. Correll, J. Guàrdia, Y. Griley. 1997, 55 p.

29. **Qui determina l'agenda electoral?** M. Minobis, J. Gifreu, F. Pallarès. 1998, 51 p.
30. **Participació ciutadana: la utilitat de la Iniciativa Legislativa Popular.** J. Vintró, J. M. Gasch, J. Moner. 1999, 63 p.
31. **El paper de l'educador social en la nostra societat.** J. Casacuberta, M. Massot, P. V. Planas. 1999, 42 p.
32. **Menors immigrants: sols o desemparats?** R. Buscallà, M. Laranga, Àngel Marcó. 1999, 65 p.
33. **La votació electrònica: un debat necessari.** Jordi Capo i Andreu Riera. 2000, 49 p.
34. **La Mediació intercultural. Ofici o funció?** Sadia Aballouche, Aliou Diaó i Montse Solerdelcoll. 2000, 46 p.
35. **El poble gitano i l'educació.** Domingo Jiménez, Carme Méndez i Elisa Soler. 2001, 48 p.

